

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΑΔΙΚΟΥ ΤΡΟΠΑΡΙΟΥ ΣΤΟΥΣ ΑΣΜΑΤΙΚΟΥΣ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ*.

Α'. Τὸ *Τριαδικό* ὡς μέρος τῶν ᾠδῶν τοῦ ἁσματικοῦ κανόνος.

Ἡ παρουσία τοῦ *Τριαδικοῦ* στοὺς ἁσματικούς κανόνες καὶ ἡ χρῆση του ἀπὸ τοὺς ὑμνογράφους ποικίλλει. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ παρουσία τοῦ *Τριαδικοῦ* τροπαρίου στοὺς κανόνες τοῦ Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου, τὴν ὁποία ἐπιχειρεῖ νὰ ἐρμηνεύσει ἡ παροῦσα μελέτη.

Ἡ ἔρευνα συμπεριέλαβε ὅλους τοὺς ἁσματικούς κανόνες τῶν *Μηναίων*, τῆς *Παρακλητικῆς*, τοῦ *Τριωδίου*, τοῦ *Πεντηκοσταρίου* καὶ ὅσους ἔχουν ἐκδοθεῖ στοὺς δώδεκα τόμους τῶν *Analecta Hymnica Graeca*, καὶ ἀπὸ αὐτὴν προέκυψαν συνοπτικὰ τὰ ἀκόλουθα συμπεράσματα:

1. Τὸ *Τριαδικό* ὡς μέρος τῶν ᾠδῶν τοῦ ἁσματικοῦ κανόνος τοποθετεῖται ἀπὸ τοὺς ὑμνογράφους ὡς προτελευταῖο τροπάριο τῆς ᾠδῆς, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ *Θεοτοκίον*, καὶ κατὰ τὴν λειτουργικὴ χρῆσιν τοῦ κανόνος στὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες προεξαγγέλλεται ἀπὸ τὴν τυπικὴ φράση: «*Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι*», ἐνῶ τὸ *Θεοτοκίον* ἀπὸ τὴν συνέχειά της «*καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων*. Ἀμήν.»
2. Τὰ *Τριαδικὰ* τροπάρια ἄλλοτε ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἀκροστιχίδας τοῦ κανόνος καὶ ἄλλοτε ὄχι¹.
3. Ἄλλοι ὑμνογράφοι χρησιμοποιοῦν τὸ *Τριαδικό* τροπάριο σὲ ὅλες τὶς ᾠδὲς ἡ ἐπι-

* Ἡ παροῦσα μελέτη ἐκπονήθηκε στὰ πλαίσια τοῦ σεμιναρίου Βυζαντινῆς Ποίησης καὶ Ὑμνογραφίας, α' κύκλου μεταπτυχιακῶν σπουδῶν τοῦ τομέα Βυζαντινῆς Φιλολογίας, τμήματος Φιλολογίας, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία τοῦ καθηγητοῦ Εὐτυχίου Τωμαδάκη.

1. Μὴν Νοέμβριος ΙΖ', Κανὼν εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν θαυματουργόν, ἐπίσκοπον Νεοκαισαρείας, φέρων ἀκροστιχίδα: Γρηγόριον μελέεσσι λιγνφθόγγουσι γεραίρω. Ἐν τοῖς τριαδικοῖς: ταπεινός[ς] vel -ρο[ῦ]. Ἐν τοῖς θεοτοκίοις: Γρηγόριος[ς] vel -ρίος[υ]. (AHG III, σσ. 415-435).

λεκτικά σὲ μερικές², χωρίς νὰ φαίνεται ὅτι ὑπάρχει κάποιο κριτήριο δογματικὸ ἢ λειτουργικῆς φύσεως στὴν ἐπιλογὴ αὐτῇ, ἐνῶ ἄλλοι τὸ παραλείπουν ἐντελῶς³.

4. Ἡ παρουσία τοῦ *Τριαδικοῦ* τροπαρίου στοὺς ἁσματικούς κανόνες μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἓνα ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεως τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.

5. Τὸ *Τριαδικὸ* τροπάριο στοὺς ἁσματικούς κανόνες τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου χρησιμοποιεῖται μόνο στὴν *η'* καί, σπανίως, στὴν *ζ'* ᾠδῇ.

6. Ἡ παρουσία *Τριαδικοῦ* στὴν *ζ'* καί *η'* ᾠδῇ ἐμφανίζεται σπανίως σὲ ἁσματικούς κανόνες καὶ ἄλλων ὑμνογράφων⁴.

7. Στοὺς ἁσματικούς κανόνες μετ' ἢ χωρίς ἀλφαβητικὴ ἀκροστιχίδα, στοὺς ὁποίους τὰ πρῶτα γράμματα τῶν τροπαρίων τῆς ἐνάτης ᾠδῆς σχηματίζουν τὸ ὄνομα Ἰωσήφ, δὲν γίνεται χρῆση *Τριαδικοῦ* τροπαρίου.

Ἀναλυτικά, στὸ σύνολο τῶν κανόνων ποὺ ἐρευνήθηκαν, ἡ παρουσία τοῦ *Τριαδικοῦ* τροπαρίου καταγράφεται ὡς ἐξῆς:

1. Κανόνες μετ' ἱαμβικὴ ἀκροστιχίδα, στὸ τέλος τῆς ὁποίας ἐπιτάσσεται τὸ ὄνομα Ἰωσήφ:

Πηγὴ	Ἀριθμὸς κανόνων	Ἀριθμὸς κανόνων μετ' <i>Τριαδικὸ</i>	
Analecta Hymnica Graeca	76	στὴν <i>η'</i> ᾠδῇ	18
Μηναῖα	137	στὴν <i>η'</i> ᾠδῇ	13
		στὴν <i>ζ'</i> ᾠδῇ	2
		στὴν <i>ζ'</i> καὶ <i>η'</i> ᾠδῇ	2

2. Μὴν Δεκέμβριος ΚΓ', Μνήμη τῶν ἁγίων δέκα μαρτύρων τῶν ἐν Κρήτῃ. Ἔτερος κανὼν τῶν ἁγίων. Ἦχος γ'. Ἀσωμεν τῷ Κυρίῳ. Χρῆση *Τριαδικοῦ* τροπαρίου στὴν *α'*, *γ'* καὶ *η'* ᾠδῇ. (MR II, 599-609). Περί τοῦ κανόνος τούτου καὶ τῆς ἀποδόσεώς του εἰς τὸν Ἀνδρέα Κρήτης, βλ. Θεοχ. Ε. Δετοράκη, *Οἱ ἅγιοι τῆς πρώτης Βυζαντινῆς περιόδου τῆς Κρήτης καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς αὐτοὺς φιλολογία*, Ἀθῆναι 1970, σσ. 78-79.

3. Μὴν Ἀπρίλιος ΙΔ', Μνήμη τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα, Ἀριστάρχου, Πούδης καὶ Τροφίμου. Ὁ κανὼν τῶν Ἀποστόλων, οὗ ἡ ἀκροστιχὴς: *Θεοὶς Μαθηταῖς θεῶν ἐξάδω μέλος. Ἰωσήφ*. (MR IV, 307-312), Μὴν Νοέμβριος ΚΕ', Μνήμη τῆς ἁγίας μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ καὶ πανσόφου Αἰκατερίνης. Ὁ κανὼν Θεοφάνους, τῆς ἁγίας, οὗ ἡ ἀκροστιχὴς: *Αἰκατερίνην τὴν παναοίδιμον ἤσμασι μέλλω*. (MR II, 276-285).

4. Ἰωάννου Δαμασκenoῦ, κανὼν ἀναστάσιμος τῆς Κυριακῆς τοῦ πλ.δ' ἤχου, ἀνακροστιχός, inc. *Τὴν παντοδύναμον Χριστὸν Θεότητα*, (PaR, σ. 619). Στὸν κανόνα εἰς τὰ Θεοφάνεια τοῦ Κυρίου Κοσμᾶ, οὗ ἡ ἀκροστιχὴς *Βάπτισμα ῥύψις γηγενῶν ἁμαρτᾶδος*, τὸ τελευταῖο

Παρακλητική	50	στην η' ᾠδῇ	3
		στην ζ' και η' ᾠδῇ	1
Τριώδιον	2	στην η' ᾠδῇ	1 ⁵

2. Κανόνες με ἢ χωρὶς ἀλφαβητική ἀκροστιχίδα, στοὺς ὁποίους τὰ ἀρχικὰ γράμματα τῆς θ' ᾠδῆς σχηματίζουν τὸ ὄνομα Ἰωσήφ:

Πηγή	Ἀριθμὸς κανόνων	Ἀριθμὸς κανόνων με Τριαδικὸν στὴν η' ᾠδῇ
Μηναῖα	13	0
Analecta Hymnica Graeca	5	0
Παρακλητική	1	0
Τριώδιον	1	0

Β'. Ἡ παρουσία τοῦ Τριαδικοῦ στοὺς κανόνες τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.

I. Analecta Hymnica Graeca.

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΙΒ' Τοῦ Ἀγίου Κορωναίου

Κανὼν τοῦ Ἀγίου Κορωναίου φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε:

Στέφω σε πιστῶς ἁσμάτων στέφει, μάκαρ. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+τριαδ+θ| 4+θ| (AHG I, σσ. 168-177)

τροπᾶριο τῆς ζ' και η' ᾠδῆς ἀναφέρεται στὴν ἁγία Τριάδα, χωρὶς νὰ προτάσσεται ἡ ὀνομασία Τριαδικόν (MR III, σ. 146-154).

5. Ὁ κανὼνας αὐτὸς εἶναι ἴδιος μετὸν τῆς Α' Αὐγούστου τὸν ἀφιερωμένο εἰς τὸν Τίμιον Σταυρὸν (βλ. MR VI, σσ. 280-292 καὶ TR, σσ. 405-411.)

ΜΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Δ' Ἀθλησις τῶν μαρτύρων Φλορεντίου καὶ Διοκλητιανοῦ
Κανὼν τῶν μαρτύρων Φλορεντίου καὶ Διοκλητιανοῦ φέρων
ἀκροστιχίδα·

Τερπνὴν ἐπαινῶ μαρτύρων ξυνωρίδα. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. β'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (ΑΗΓ Ι, σσ. 12-20)

ΚΓ' Τοῦ Ὁσίου Ἰγνατίου

Κανὼν τοῦ Ὁσίου Ἰγνατίου φέρων ἀκροστιχίδα·

Τὸν κλεινὸν Ἰγνάτιον ὕμνῳ προφορῶνως. Ἰωσήφ.

Ἦχος α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (ΑΗΓ Ι, σσ. 274-283)

ΜΗΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Α' Τοῦ ἐν Ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας
Κανὼν παρακλητικὸς φέρων ἀκροστιχίδα·

Ἐκτον μέλισμα, Βασίλειε, προσδέχου. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. β'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (ΑΗΓ Ι, σσ. 1-11)

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ

Β' Ἀθλησις τοῦ Ἀγίου Μάρτυρος Κοῖντου τοῦ θαυματουργοῦ
Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα·

Κλέος μέγιστον εἶρες ἀθλήσας, μάκαρ. Ἰωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (ΑΗΓ Ι, σσ. 15-22)

Γ' Τῶν Ἀγίων Εὐτροπίου, Κλεονίκου καὶ Βασιλίσκου
Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα·

Τριῶν μεγίστων ἅθλα τιμῶ μαρτύρων. Ἰωσήφ.

Ἦχος α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (ΑΗΓ Ι, σσ. 42-51)

ΚΗ' Τοῦ Ἀγίου Στεφάνου

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε·

Τοὺς σφοῦς γ/εραίρω, παμμάκαρ, θείους πόνους. Ἰωσήφ.

Ἦχος α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 290-300)

ΚΘ' Τῶν Ἀγίων Μάρκου καὶ Κυρίλλου

Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Μᾶρκον γεραίρω καὶ Κύριλλον ἐνθέως. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 301-310)

ΜΗΝ ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Β' Τῶν Ἀγίων Ἀμφιανοῦ καὶ Αἰδεσίου

Κανὼν τῶν μαρτύρων φέρων ἀκροστιχίδα·

Τοῖς ἀνταδέλφοις μάρτυσιν πλέκω μέλος. Ἰωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 64-73)

ΙΑ' Τῆς Ὁσίας Τρυφάνης τῆς ἐν Κυζίκῳ

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα·

Τοῖς σοῖς ἐπαῖνοις, μάρτυς, ἐντρυνφῶ πόθῳ. Ἰωσήφ.

Ἦχος β'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 146-155)

ΙΖ' Τοῦ Ἀγίου Ἀκακίου

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα·

Πηγὴν σε πολλῶν θαυμάτων σέβω, μάκαρ. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 200-209)

ΚΓ' Τοῦ Ἀγίου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε·

Ἐκτενὴν δέησιν μαρτύρων δέχου κλέος. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. β'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 280-288)

ΚΖ' Τοῦ Ὁσίου Ζωσιμᾶ

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα:
Τὴν σὴν ἐπαινῶ, παμμάρχα, ζῶσαν χάριν. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. β'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 329-338)

ΜΗΝ ΙΟΥΛΙΟΥΣ

Α' Τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε:
Ὡδὴ Τετάρτη τοῖς ἀναργύροις πρέπει. Ἰωσήφ.
 Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 32-40)

Ἔτερος Κανὼν τῶν Ἀγίων Ἀναργύρων, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:
Ὡδὴ πρεπόντως δογδὴ τοῖς πανσόφοις. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 41-49)

Δ' Ἀθληταῖς τῶν Ἀγίων μαρτύρων Μάρκου καὶ Μωκianoῦ

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε:
Τερπνὴν ἐπαινῶ μαρτύρων ξυνωρίδα. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 50-58)

ΣΤ' Τοῦ Ἀγίου Ἀστίου

Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:
Τοὺς ἀστίους σου, Ἀστιε, μέλπω πόνονος. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (AHG I, σσ. 109-118)

ΜΗΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

ΚΑ' Τοῦ Ἀγίου μάρτυρος Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐν Ἰκονίῳ

Κανὼν φέρων ἀκροστιχίδα τήνδε·

Τὴν σὴν γεραίρω, μάρτυς, ἔνθεον χάριν. Ἰωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (ΑΗΓ Ι, σσ. 287-297)

II. Μηναῖα.

ΜΗΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

ΙΓ' Τοῦ Ἀγίου Μάρτυρος Κορνηλίου τοῦ Ἑκατοντάρχου

Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Τῶν θανμάτων σου τὸ κλέος μέλλω, μάκαρ. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+τριαδ.+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR Ι, σσ. 138-152)

ΜΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

ΚΕ' Τῶν Ἀγίων Μαρτύρων καὶ Νοταρίων Μαρκιανοῦ καὶ Μαρτυρίου

Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Διττοῖς προσοίσω Μάρτυσιν μελωδίαν. Ἰωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR Ι, σσ. 512- 517)

ΜΗΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

Γ' Τῶν Ἀγίων Μαρτύρων Ἀκεψιμᾶ, Ἰωσήφ καὶ Ἀειθαλᾶ

Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Ἀνθὴ τὰ τερπνὰ Μαρτύρων ἐπαινέσω. Ἰωσήφ.

Ἦχος α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR II, σσ. 27-36)

Δ' Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωαννικίου τοῦ Μεγάλου

Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Τοῦ Προδρομόμου σε τὸν μιμητὴν αἰνέσω. Ὑωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR II, σσ. 39-47)

ΜΗΝ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

ΙΑ' Κυριακὴ τῶν ἁγίων Προπατόρων

Κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:

Πατράσιν αἶνον εἰκότως νῦν εἰσφέρω. Ὑωσήφ.

Ἦχος α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR II, σσ. 451-461)

ΜΗΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

ΙΣΤ' Ἡ προσκύνησις τῆς τιμίας ἀλύσεως τοῦ Ἁγίου καὶ πανευφήμου

Ἀποστόλου Πέτρου

Κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:

Πέτρον γεραίρω τὴν βάσιν τῶν δογμάτων. Ὑωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+τριαδ+θ| 4+θ| (MR III, σσ. 249-258)

ΜΗΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Ζ' Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Παρθενίου, Ἐπισκόπου Λαμφάκων

Κανών τοῦ Ἱεράρχου, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:

Τῶν θαυμάτων σου τὴν χάριν μέλπω, μάκαρ. Ὑωσήφ.

Ἦχος β'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
2+θ| 2+θ| 2+θ| 2+θ| 2+θ| 2+θ| 2+τριαδ+θ| 2+θ| (MR III, σσ. 522-532)

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ

ΚΗ' Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰλαρίωνος τοῦ Νέου

Κανών, οὗ ἡ ἀκροστιχίς:

Σοῦ τοὺς ἱλαροὺς αἰνέσω τρόπους, πάτερ. Ὑωσήφ.

Ἦχος β'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+τριαδ+θ| 4+θ| (MR IV, σσ. 286-292)

ΜΗΝ ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Ε' Τῶν Ἀγίων Μαρτύρων Καλυδίου, Διοδώρου, Οὐτίκτωρος, Οὐτίκτωρίνου,
 Παππίου, Νικηφόρου καὶ Σεραπίωνος
 Κανὼν τῶν Μαρτύρων, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Τὴν ἐπτάριθμον Μαρτύρων τιμῶ χάριν. Ἰωσήφ.
 Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR IV, σσ. 251-255)

Η' Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα, Ἡρωδίωνος, Ἀγάβου,
 Ρούφου, Ἀσυγκρίτου, Φλέγοντος καὶ Ἑρμοῦ
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Ἀποστόλοις πλέξωμεν ἔνθεον μέλος. Ἰωσήφ.
 Ἦχος γ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR IV, σσ. 273-278)

ΙΓ' Τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μαρτίνου, πάπα Ῥώμης, καὶ τῶν σὺν
 αὐτῷ
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Πόνους ἐπαινεῖν Μαρτίνου κλέος μέγα. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+θ| 4+τριαδ.+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR IV, σσ. 301-306)

ΜΗΝ ΙΟΥΝΙΟΣ

ΙΓ' Τῆς Ἀγίας Μάρτυρος Ἀκυλίνης
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Δέχου τὸν ὕμνον, καλλίπαις Ἀκυλίνα. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ.| 3+θ| 3+θ| (MR V, σσ. 281-285)

ΚΗ' Μνήμη τῆς Ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τῶν Ἀγίων καὶ
 θαυματουργῶν Ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννου
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Καλῶν δοτῆρες, τῶν κακῶν ῥύσασθέ με. Ἰωσήφ.
 Ἦχος β'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR V, σσ. 373-377)

ΜΗΝ ΙΟΥΛΙΟΣ

Α' Τῶν Ἀγίων καὶ θαυματουργῶν Ἀναργύρων Κοσμά καὶ Δαμιανοῦ,
 τῶν ἐν Ῥώμῃ μαρτυρησάντων
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Κλεινοὺς ἰατροὺς τῶν βροτῶν μέλπειν θέμις. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. β'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 5+θ| 5+θ| 5+θ| 5+θ| 5+θ| 5+θ| 5+τριαδ+θ| 5+θ| (MR VI, σσ. 7-12)

Κ' Τοῦ Ἀγίου Ἐνδόξου Προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεσβίτου
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Νέμοις, μάκαρ, μοι θεῖαν Ἥλιον χάριν. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR VI, σσ. 178-186)

Λ' Τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα Σίλα, Σιλουανοῦ,
 Κρήσκεντος, Ἐπαινετοῦ καὶ Ἀνδρονίκου
 Κανὼν, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Πανευκλεεῖς μαθητὰς ὑμῶν τοῦ Λόγου. Ἰωσήφ.
 Ἦχος β'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR VI, σσ. 265-270)

ΜΗΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Α' Ἡ πρόδοδος τῶν τιμίων Ξύλων τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ
 Κανὼν τοῦ Σταυροῦ, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·
Τὸ προσκυνητὸν πάντες ὑμνοῦμεν Ξύλον. Ἰωσήφ.
 Ἦχος πλ. δ'. Ὡδαὶ κανόνος:
 α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'
 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (MR VI, σσ. 280-292)

III. Παρακλητική.

ΗΧΟΣ Δ' ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΩΪ

Κανὼν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Τέταρτος οὗτος εἰς Νικόλαον κρότος. Ἰωσήφ.

Ἦχος δ'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (PaR, σσ. 327-334)

ΗΧΟΣ ΠΑ. Α' ΤΡΙΤΗ ΠΡΩΪ

Κανὼν εἰς τὸν Τίμιον Πρόδρομον, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Βαπτιστά, τήνδε τὴν παράκλησιν δέχου. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ.+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (PaR, σσ. 394-401)

ΗΧΟΣ Α' ΤΡΙΤΗ ΠΡΩΪ

Ἔτερος Κανὼν τοῦ Προδρόμου, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Φωνῆς ἄκουσον τῶν βοώντων σοι, μάκαρ. Ἰωσήφ.

Ἦχος α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ|4+θ| 4+θ| (PaR, σσ. 39-47)

ΗΧΟΣ ΠΑ. Α' ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΩΪ

Κανὼν τοῦ Ἀγίου Νικολάου, οὗ ἡ ἀκροστιχίς·

Πέμπτον προσάξω σοι, Νικόλαε, μέλος. Ἰωσήφ.

Ἦχος πλ. α'. Ὡδαὶ κανόνος:

α' γ' δ' ε' στ' ζ' η' θ'

3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+θ| 3+τριαδ+θ| 3+θ| (PaR, σσ. 417-423)

Γ'. Ερμηνευτική πρόταση.

Γιὰ νὰ ἐρμηνεύσουμε τὴν χρῆση τοῦ Τριαδικοῦ τροπαρίου ἀπὸ τὸν Ἰωσήφ τὸν Ὑμνογράφο στὴν ἡ' καὶ σπανιότερα στὴν ζ' ᾠδῇ, πρέπει νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας τὴν ὕμνογραφικὴ παράδοση, τὴν σχετικὴ μὲ τὸ περιεχόμενο τῆς ζ' καὶ ἡ'

φδῆς τῶν ἁσματικῶν κανόνων, καθὼς καὶ τὴν θεολογικὴ σημασία τῶν φδῶν αὐτῶν μέσα στὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Ἡ ἐρμηνεία ποὺ ἐπιχειροῦμε νὰ δώσουμε, βασίζεται στὸν συσχετισμὸ ποὺ ἀπέδωσε ἡ ὕμνογραφικὴ παράδοση ἀνάμεσα στοὺς Τρεῖς Παῖδες καὶ στὰ Τρία Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος καθὼς καὶ στὴν λειτουργικὴ χρῆση τῶν δύο φδῶν τῶν Τριῶν Παίδων.

Πιὸ συγκεκριμένα, ὁ ἀριθμὸς τῶν Τριῶν Παίδων παραπέμπει στὸν ἀριθμὸ τῶν Τριῶν Ὑποστάσεων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἀπὸ πολλοὺς ὕμνογράφους οἱ Τρεῖς Παῖδες περιγράφονται ὡς προτύπωση τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἀπὸ τοὺς νεώτερους ἐκκλησιαστικοὺς πατέρες ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, ἐρμηνεύοντας τὸν στίχο τοῦ Εἱρμοῦ τῆς ἡ' φδῆς τοῦ ἱαμβικοῦ κανόνος τῆς Πεντηχοστῆς ὁ τρισοφεγγῆς τῆς Θεαρχίας τύπος, ἐπισημαίνει ὅτι οἱ Τρεῖς Παῖδες οἱ ἐν τῇ καμίνῳ βληθέντες, καθὸ τρεῖς, ἦτον τύπος τῆς Ἁγίας Τριάδος· ὅθεν καὶ ὁ τύπος αὐτὸς ἠλευθέρωσεν αὐτοὺς ἀπὸ τὴν κάμινον⁶. Καὶ στὴν ἐρμηνεία τοῦ εἱρμοῦ τῆς ἰδίας φδῆς τοῦ κανόνος τοῦ Σταυροῦ, ὁ ἴδιος ἀναφέρει σχετικὰ μὲ τὸν στίχο: *Εὐλογεῖτε παῖδες, τῆς Τριάδος ἰσάριθμοι: ἐν τῇ ὁδῇ ταύτῃ τῶν Τριῶν Παίδων ἔβλεπεν ὁ ἱερὸς Μελωδὸς ὅτι ἀναφέρονται καὶ τὰ τρία πρόσωπα τῆς Βασιλικωτάτης Θεότητος*⁷.

Οἱ δύο φδῆς τῶν Τριῶν Παίδων ἀποτελοῦν μαζὶ μὲ τὶς ὑπόλοιπες φδῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπὸ τὴν Καινὴ, εἰδικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία, ἐνταγμένη στὶς καθ' ἡμέραν ἀκολουθίες⁸.

Ἡ ὕμνογραφικὴ παράδοση εἰσῆγαγε στὸ τέλος τῆς ἡ' φδῆς τὸν τριαδικὸ στίχο *Εὐλογοῦμεν Πατέρα, Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα τὸν Κύριον*. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἄλλη μία ἐνδειξὴ ὅτι στὴν ὕμνογραφία καὶ τὴν λειτουργικὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας οἱ Τρεῖς Παῖδες θεωροῦνται ὡς προτύπωση τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ὅτι ὁ ὕμνος τους, ποὺ σφραγίζει τὶς ὁκτὼ φδῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀποτελεῖ δοξολογία πρὸς τὸν Τριαδικὸ Θεό⁹.

Συμπερασματικὰ, μποροῦμε νὰ διατυπώσουμε τὴν ἄποψη ὅτι ἡ παρουσία τοῦ Τριαδικοῦ τροπαρίου στὴν ἡ' καὶ σπανίως στὴ ζ' φδῇ στοὺς ἁσματικοὺς κανόνες τοῦ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου σχετίζεται μὲ τὴν συγκεκριμένη ὕμνογραφικὴ

6. Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, *Ἐορτοδρόμιον*, Ἐρμηνεία εἰς τὸν ἱαμβικὸν κανόνα τῆς Πεντηχοστῆς, φδῇ ἡ', ἐν Βενετίᾳ, Τύπ. Νικ. Γλυκύ, 1836, σ. 577.

7. Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, *Ἐορτοδρόμιον*, Ἐρμηνεία εἰς τὸν Κανόνα Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ, φδῇ ἡ', ἐν Βενετίᾳ, Τύπ. Νικ. Γλυκύ, 1836, σ. 45.

8. Βλ. *Ὁρολόγιον τὸ Μέγα*, ἐν Βενετίᾳ 1886.

9. Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, *Κήπος Χαρίτων*, ἐκδόσεις Β. Πηγοπούλου, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 188.

παράδοση τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῆς ἐκκλησίας καὶ τὴν «ἐσκιασμένην» προτύ-
 πωση¹⁰ τῆς Ἀγίας Τριάδος στὰ πρόσωπα τῶν Τριῶν Παίδων.

Zusammenfassung

Die Präsenz des *Τριαδικόν Τροπάριον* in den asmatischen Kanones Joseph des Hymnographen

Die vorhandene Studie betrifft die asmatischen Kanones der *Μηναῖα*, der *Παρακλητική* und des *Τριώδιον* wie auch diejenigen, die in den *Analecta Hymnica Graeca* herausgegeben worden sind und die ein iambisches Akrostichon haben, in dem der Name Joseph erwähnt wird. Diese Kanones stammen nach Professor Eu. Tomadakes von Joseph dem Hymnographen. In diesen Kanones ist das *Τριαδικόν Τροπάριον* anzutreffen, wenn es eines tatsächlich gibt, und zwar in der VIII. und seltener in der VII. Ode, welche thematisch ihren Inhalt aus dem Gebet der drei Kinder im Kamin schöpfen. Die Erklärung, die hier vorgeschlagen wird, stützt sich auf die Tatsache, dass in der hymnographischen Tradition und dem liturgischen Verfahren der Kirche die drei Kinder als "verschleierte" Darstellung der heiligen Dreifaltigkeit betrachtet werden und ihre Hymne, mit der die acht Oden des Alten Testaments schließen, einen Dank an die heilige Dreifaltigkeit darstellt, wie auch Nikodemos Hagiorites meint. Joseph der Hymnographie hatte diese Tradition und das liturgische Verfahren im Sinne und deswegen setzte er die *Τριαδικὰ Τροπάρια* nur in die VIII. und VII. Ode; dabei wollte er eine Anspielung auf die genannte "verschleierte" Darstellung machen.

10. Ν. Π. Βασιλειάδης, *Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησία*, ἐκδόσεις ἀδελφότητος Θεολόγων Ὁ Σωτήρ, Ἀθήνα 2002, σ. 256.